

Dr. Özüm DEMİRKOL

**ÇOCUĞUN KORUNMASI BAĞLAMINDA
GERİ GÖNDERMEME İLKESİ
(NON-REFOULEMENT)**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	V
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XVII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM HUKUKUN ÇOCUKLARA SAĞLADIĞI KORUMANIN AMACI VE KAPSAMI

I. KIRILGANLIK VE KIRILGAN GRUPLAR	7
A. Genel Olarak.....	7
B. Kırılğan Grupların Niteliği.....	11
1. Evrensel Nitelikte Olduğu Hakkında Görüşler.....	12
2. Dar Nitelikli Olduğu Hakkında Görüşler	14
3. Görüşümüz.....	15
C. Kırılğanlığın Türleri.....	16
1. Kişinin İçkin Niteliklerinden Oluşan Kırılğanlık.....	17
2. Duruma Göre Oluşan Kırılğanlık.....	18
3. Patojenik Kırılğanlık.....	18
D. AİHM Kararları ve Farklı Hukuki Düzenlemeler Kapsamında Kırılğanlık ve Kırılğan Gruplar	19
1. Genel Olarak.....	19
2. AİHM Kararları Bağlamında Çocukların Kırılğanlığı	24
3. Avrupa Birliği Direktifleri, Yeni Göç ve İltica Paktı, Avrupa Konseyi (Council of Europe) ve Farklı Avrupa Ülkelerinin Hukuki Düzenlemeleri Kapsamında Kırılğanlık Kavramı.....	27

a.	AB Direktifleri, Yeni Göç ve İltica Paktı ve Avrupa Konseyi (Council of Europe) ve Farklı Avrupa Ülkelerinin Hukuki Düzenlemeleri Kapsamında Kırılgnlık Kavramı.....	28
b.	Farklı Avrupa Birliği Ülkelerinde Kırılgn Gruplar.....	32
4.	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda Kırılgnlığın Karşılığı Olarak Düzenlenen Özel İhtiyaç Sahipleri	34
II.	ÇOCUK KAVRAMI VE ÇOCUKLARIN KORUNMASI	37
A.	Çocuk Kavramı.....	38
1.	Genel Olarak	38
2.	Türk Hukukunda Çocuk Kavramı	40
3.	Refakatsiz (Unaccompanied) ve Ailesinden Ayrılan Çocuklar (Separated Childrens)	40
B.	Çocukların Korunmasının Hukuki Rejimi	44
1.	Çocuk Haklarının Gelişimi	45
a.	Genel Olarak	45
b.	Modern Hukuk Öncesinde Çocuk Hakları	46
c.	Modern Hukuk Sonrası Çocuk Hakları.....	47
2.	Çocuğun Korunması Bağlamında Uluslararası Sözleşmeler...51	
a.	Öznesi Sadece Çocuk Olan Uluslararası Sözleşmelerin Çocuk Haklarına Bakışı.....	51
b.	Çocuk Haklarına Dolaylı Yoldan veya Sınırlı Şekilde Yer Veren Sözleşmeler	52
3.	Çocukların Kırılgnlığından Hareketle Ortaya Çıkan Çocuğun Yüksek Yararı Kavramı	53
a.	Genel Olarak	53
b.	Yüksek Yarar Kavramın Tanımlanma Problemi	56
c.	Çocuğun Yüksek Yararı İlkesinin Uluslararası Metinlerde Düzenlenişi	58
(1)	Genel Olarak	58

(2) 1989 Tarihli Çocuk Haklarına Dair Sözleşme İçerisinde Düzenlenişi ve Sözleşmenin Uluslararası Hukuktaki Yeri ve Önemi.....	59
i. 1989 Tarihli Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nin 3. Maddesi.....	61
ii. 1989 Sözleşmesinde Yer Alan Çocuk Kavramının Analizi	63

İKİNCİ BÖLÜM

GERİ GÖNDERMEME İLKESİNİN GELİŞİMİ VE TEMEL ÖZELLİKLERİ

I. ULUSLARARASI GÖÇ OLAYLARI VE SİĞİNMA KAVRAMI	67
A. Sığınma, Sığınmacı ve Mülteci Kavramları	71
B. Sığınmacı ve Mülteci Kavramlarının Türk Hukukunda Kullanımı	77
C. Sığınma ve Sığınmacı Kavramlarına İlişkin Dair Geçmiş Tarihli Örnekler.....	79
D. Yaşam Hakkı, İşkence Yasağı ve Kötü Muamele Perspektifiyle Sığınma ve Göç Hareketleri	83
E. Türkiye'de Göç Olgusu ve Sığınma	88
F. Göç Yolundaki Çocuklar ve Çoklu Kırılğanlık.....	93
G. Sığınma Başvurularında Çocuk Kavramının Tespitine İlişkin İşlemler ve Çocuklara İlişkin Usulü Güvenceler.....	98
1. Çocuğun Yaş Değerlendirmesi	98
a. Yaş Değerlendirilmesinin Gerçekleştirilme Şeklinde Dikkate Alınacak Hususlar	103
b. Yaş Değerlendirmesinin Gerçekleştirilmesinde Ele Alınacak Yöntemler.....	107
2. Mülakat	110
3. Refakatsiz Çocukların Sığınma Başvuruları.....	113
II. GERİ GÖNDERMEME İLKESİNİN GELİŞİMİ VE GERİ GÖNDERMEME KAVRAMININ NORMATİF YAPISI	115

A. Geri Göndermeme İlkesinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi.....	115
B. Türk Hukukunda Geri Göndermeme İlkesinin Tarihsel Gelişimi.....	121
1. 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Öncesi Göndermeme İlkesine Yer Veren Düzenlemeler	121
a. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu Hükümleri Bağlamında Geri Gönderilmeme İlkesi.....	121
b. 1994 Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik.....	122
2. 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Kapsamında Geri Göndermeme İlkesi.....	125
a. Genel Olarak	125
b. Kanun İçerisinde Düzenlenişi	127
C. “Non-Refoulment (Geri Göndermeme)” Kavramının Normatif Yapısı.....	128
III. EGEMENLİK HAKKININ İSTİSNASI KAPSAMINDA GERİ GÖNDERMEME İLKESİ.....	133
A. Egemenlik Kavramın Tanımı ve Gelişimi	133
B. Yabancı Kavramı.....	135
C. Yabancı Kavramı İçerisinde Yer Alan Mülteci Kavramının Geri Göndermeme İlkesi ile Bağlantısı	137
D. Egemenlik Haklarına Müdahale Etkisi: Geri Göndermeme İlkesi.....	140
IV. GERİ GÖNDERMEME İLKESİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ: ULUSLARARASI HUKUKTAKİ YERİ.....	145
A. İlkenin Örf-Âdet Kuralı Olduğunu Kabul Eden Görüş	145
B. İlkenin Örf- Âdet Kuralı Olduğunu Kabul Etmeyen veya Belirli İstisnalar Dâhilinde Kabul Eden Görüş.....	149
C. İlkenin Jus Cogens Olduğunu Kabul Eden Görüş	151

V. GERİ GÖNDERMEME İLKESİNİN YASAKLADIĞI EYLEMLER.....	154
A. Sınır Kavramı, Sınırdan Geri Çevirme ve Geri İtme (Push Back).....	155
1. Sınır Kavramı	155
2. Sınırdan Geri Çevirme ve Geri İtme (Push Back)	156
3. Türk Yunan Sınırında Geri İtme Vakaları.....	162
B. Sınır Dışı	165
1. Çocuklar Bakımından Sınır Dışı	166
2. Refakatsiz Çocukların Sınır Dışı Müdahalelerine Maruz Kalmaları.....	170
C. Suçların İadesi Müessesesi Karşısında Geri Göndermeme İlkesinin Koruyuculuğu.....	172
D. Dolaylı Yoldan Geri Göndermeme İlkesinin İhlaline Yol Açabilecek Durumlar	175
1. Güvenli Üçüncü Ülke Çatısı Altında Geri Göndermeme İlkesinin İhlali	177
a. Güvenli Üçüncü Ülke Kavramının Tanımı ve Gelişimi..	177
b. Güvenli Üçüncü Ülkenin Tespitinin Geri Göndermeme İlkesi ile Bağlantısı.....	180
(1) Güvenli Üçüncü Ülkenin Tespiti	180
(2) Türkiye'nin Güvenli Ülke Kapsamında Değerlendirilip Değerlendirilemeyeceği Meselesi	186
2. Geri Kabul Anlaşmalarının Geri Göndermeme İlkesinin İhlaline Yol Açması	188
a. Geri Kabul Anlaşmalarının Tanımı ve Gelişimi.....	188
b. Geri Kabul Anlaşmaları ve Geri Göndermeme İlkesi.....	191
c. Türkiye'nin İmzaladığı Geri Kabul Anlaşmaları Kapsamında Geri Göndermeme İlkesinin İhlali	193
(1) Türkiye'nin İmzaladığı Geri Kabul Anlaşmaları.....	193
(2) Türkiye ile Avrupa Ülkeleri Arasında Yapılan Geri Kabul Anlaşmalarının Geri Göndermeme İlkesinin İhlaline Yol Açması.....	197

3. Gönüllü Geri Dönüş veya Göndermenin Geri Göndermeme İlkesi ile Bağlantısı.....	199
a. Gönüllü Geri Dönüş veya Geri Göndermeye Geri Göndermeme İlkesinin Müdahalesi.....	199
b. Türkiye’de Gönüllü Geri Dönüş Uygulamaları.....	203
c. Çocukların Gönüllü Geri Gönderilmelerinde Dikkate Alınması Gereken Hususlar	204
VI. GERİ GÖNDERMEME İLKESİNİN İSTİSNALARI	208
A. Geri Göndermeme İlkesinin Uygulanmasında İstisnai Durumlar	209
1. İşlemiş Olduğu Bir Suç Yüzünden Ülkenin Halkı Açısından Tehlike Oluşturma.....	209
2. Ülkenin Güvenliği Açısından Ciddi Sebeplerin Bulunması .	214
3. Geri Göndermeme İlkesinin İstisnai Hükümlerin Yorumlanması	217
VII. GERİ GÖNDERMEME İLKESİNİN COĞRAFİ ALANLARDA UYGULANIŞI.....	221
A. Genel Olarak.....	221
B. Denizden Gelenler.....	223

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GERİ GÖNDERMEME İLKESİNİN ÇOCUKLAR AÇISINDAN KORUYUCULUĞU

I. GERİ GÖNDERMEME İLKESİNİN ÇOCUKLAR BAKIMINDAN UYGULANMASI BAĞLAMINDA ZULÜM KAVRAMI	229
A. Genel Olarak.....	229
B. Zulüm Kavramının Tanımlanması.....	231
C. Çocuklar Açısından Zulüm Kavramının Belirlenmesi	237
D. Çocuklar Açısından Zulüm Kriterinin İspatı.....	239
E. 1951 Sözleşmesinde Yer Alan ve Onun Haricindeki Çocuklar Açısından Zulme Yol Açabilecek Durumlar	242

1. 1951 Sözleşmesi Açısından.....	242
a. Irk	243
b. Din	246
c. Milliyet	248
d. Siyasi Fikir	250
e. Belirli Sosyal Gruba Mensubiyet	253
(1) Genel Olarak	253
(2) Yaşam Hakkının Tehlikeye Girmesinde Belirli Sosyal Gruba Mensubiyet İçerisinde Yer Alma Meselesi.....	255
(3) Çocukların Belirli Bir Sosyal Grup İçerisinde Yer Alıp Almadığı Meselesi.....	256
2. 1951 Sözleşmesi Dışında Kalan Sebeplerle Çocuklara Özgü Zulüm Çeşitleri.....	258
a. İklimsel Sebeplerle Geri Gönderme İlkesinin Uygulanması	259
(1) İklim Değişimine Bağlı Yaşanan Problemler ve Buna Bağlı Göç Hareketleri.....	259
(2) Geri Göndermememe İlkesinde Kriter Oluşturup Oluşturamayacağı.....	265
(3) Çocuklar Bakımından Uygulanması.....	271
b. Çocuk Asker Sorunu Kapsamında Geri Göndermememe İlkesi.....	275
c. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Geri Göndermememe İlkesi.....	282
d. Töre ve Namus Cinayetleri ve Geri Göndermememe İlkesi.....	288
e. Kadın Sunneti Bağlamında Geri Göndermememe İlkesi....	290
II. ÇOCUK BAĞLAMINDA GERİ GÖNDERMEME İLKESİNİN UYGULANMASINDA AİLE BİRLEŞİMİ.....	300
A. Aile Kavramı	301
B. Aile Sayılma Durumuna İlişkin Şartlar.....	303
C. Aile Birleşimi.....	308

1. AİHM Kararları Bağlamında Aile Birleşimi.....	308
2. AB Hukuku'nda Aile Birleşimi	309
D. Aile Birleşimi ve Geri Göndermeme İlkesi.....	312
1. Genel Olarak.....	317
2. AİHM Kararları Bağlamında Çocukların Ülkeden Uzaklaştırılmasında Aile Birleşimi.....	323
3. Türk Hukukunda Çocuğun Ülkeden Uzaklaştırılmasında Aile Birleşimi.....	325
SONUÇ	333
KAYNAKÇA.....	341